

Gutsy Go

Gutsy Go -menetelmä on nuorten hyvinvointia ja osallisuutta vahvistava toimintamalli. Yhteistyön, yhteenkuuluvuuden tunteen sekä toimijuuden ja vastuunottamisen vahvistaminen yksilötasolla on myös kiusaamisen ennaltaehkäisyn kannalta oleellista. Menetelmä pyrkiikin toiminnan kautta luomaan yhteisöllisyyttä ja aktivoimaan nuoria pohtimaan myös yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Menetelmää toteutetaan koulussa viikon mittaisen projektin kautta. Vaikka tämän toimintaviikon aikana nuoret osallistuvat aktiivisesti toimintaan, ei voida varmuudella sanoa, miten hyvin viikon aikana opitut toimintatavat pysyvät käytössä tämän jälkeen ja miten systemaattisesti ne otetaan jatkossa mukaan koulun arkeen ja osaksi koulun omaa toimintakulttuuria. Tähän liittyvä kokeilu on hakemuksen perusteella kuitenkin meneillään. Menetelmän teoreettinen tausta ja tavoitellut vaikutukset on kuvattu hakemuksessa selkeästi. Menetelmän toteutustapa on mietitty ja se on kuvattu hyvin hakemuksessa.

Menetelmää toteuttaville kouluille on tarkat ohjeet, mutta hakemuksesta ei selviä, voidaanko kouluille annettujen ohjeiden kautta myös arvioida ja kehittää Gutsy Go -menetelmän omaa toimintaa. Tutkimus menetelmän vaikuttavuudesta on parhaillaan menossa ja alustavat tulokset ovat myönteisiä. Kiusaamisen ehkäisemisen sijaan tutkimus keskittyy enemmän nuorten itsetunnon ja positiivisen mielenterveyden kehittämiseen.

Menetelmän vahvuudeksi voidaan katsoa nuorten osallisuuden ja toimijuuden tukeminen. Gutsy Go -menetelmää voidaan luonnehtia raikkaan uudenlaiseksi tavaksi saada nuoret osallisiksi yhteisölliseen toimintaan ja sitä kautta ennaltaehkäisemään kiusaamista.

K-O

K-O -menetelmä on kehitetty pitkittyneiden ja vakavien kiusaamistapausten selvittämiseen, ja siinä huomioidaan myös kiusaamisen jälkihoito. Hieno menetelmässä on sen monialaisuus, jossa palveluverkostoa hyödynnetään koulun tukena. Myös perheiden merkitys selvittelyssä on huomioitu hyvin. Menetelmän tavoite on kuvattu hakemuksessa selkeästi. Menetelmän viitekehystä olisi voinut hakemuksessa hieman tarkemmin syventää, esimerkiksi kiusaamiseen liittyvällä viitekehyksellä. Käytettyjä toimintatapoja on hakemuksessa kuvattu selkeästi ja kattavasti.

K-O-menetelmään liittyvä koulutus räätälöidään kunnan tarpeiden mukaan. Tämä huomioi hyvin paikalliset tarpeet ja jättää hyvin liikkumatilaa toiminnan mukauttamiselle. Koulutuksessa huomioidaan koulujen ohella myös muun toiminnan kannalta oleelliset sidosryhmät.

Menetelmää on käytetty vasta muutaman kunnan alueella, mutta tulokset menetelmän käytöstä ovat olleet positiivisia. Hakemuksessa tuloksia on kuvattu eri toimijoiden näkökulmasta. Myös menetelmän arviointiin ja kehittämiseen liittyvää tutkimusta on tekeillä ja siinäkin aihetta on tarkasteltu eri toimijoiden kautta.

K-O-menetelmä on tarpeellinen kiusaamisen vastainen menetelmä verkostotyön rakentamiseen. Vaikka malli on siinä mielessä kapea-aleinen, että se huomioi vain vaikeimmat kiusaamistapaukset, on se hyvä esimerkki eri tahojen yhteistyön merkityksestä kiusaamisen vastaisesta toiminnasta.

KiVa Koulu -ohjelma

KiVa Koulu -ohjelma on laajasti käytössä oleva menetelmä, jolla on pitkät perinteet ja joka kohdistuu sekä kiusaamisen ehkäisyyn että siihen puuttumiseen. Menetelmän tavoite ja kohderyhmä on kuvattu hakemuksessa selkeästi ja siinä huomioidaan koko koulun merkitys kiusaamisen vastaisessa työssä. Hakemuksessa on kuvattu KiVa Koulusta tehtyjä tutkimuksia ja niistä saatuja tuloksia. Hieman laajempi kuvaus kiusaamisen taustasyistä ja menetelmän tavoitteista olisi ollut toivottavaa.

Menetelmällä on selkeät raamit sekä ohjelma ja materiaalit tietyille luokka-asteille. Hakemuksessa ei tule selkeästi esille, miten tunnint on tarkoitus sijoittaa osaksi koulun arkea ja sitä kautta jokapäiväiseksi toiminnaksi, ei vain yksittäisiksi tunneiksi. Miten esimerkiksi jokapäiväisen ryhmäytymisen tavoitteet on huomioitu menetelmässä? Miten välituntivalvojen toiminta tukee menetelmän käyttöä ja miten välitunnilla tapahtuvaan kiusaamiseen pyritään menetelmän keinoin vaikuttamaan? Hakemuksesta ei myöskään tule esille, mihin perustuu se, että oppitunteja pidetään vain tietyille luokka-asteille, vaikka kiusaamiseen puuttumisen systemaattisuus on KiVa Koulun kantava tausta-ajatus. KiVa Koulun toiminta-ajatus on hyvin yhteydessä opetussuunnitelman perusteisiin ja sen toiminnassa huomioidaan hyvin koko koulun henkilöstö sekä huoltajat. Menetelmän materiaaleja on tarjolla monella eri kielellä, ja hakemuksen perusteella myös koulutusta on tarjolla monipuolisesti.

KiVa Koululla on kehitetty toimiva seurantamekanismi, joka auttaa myös kouluja tarkastelemaan omaa toimintaansa ja kiusaamisen ilmenemistä. Menetelmää on myös arvioitu ja toimintaa kehitetty. KiVa Koulun tutkimuksista saatua näyttöä menetelmän vaikuttavuudesta olisi voitu hakemuksessa avata kattavammin ja konkreettisemmin.

KiVa Koulu on kokonaisvaltainen kiusaamisen vastainen menetelmä, jonka hakemuksessa oli nähtävillä pitkäkestoinen systemaattinen yliopistotason toiminta mallin kehittämisessä. Menetelmästä löytyy paljon tutkimustietoa, joka tukee toiminnan vaikuttavuutta.

Tunne- ja turvataitokasvatus – Oulun toimintamalli

Oulun toimintamalli on alun perin kehitetty suojaamaan alaikäisiä väkivallan uhriksi joutumiselta. Se on hyvä esimerkki paikallisesta mallista, joka on kehitetty tiettyyn tarpeeseen. Menetelmän tavoite ei ensisijaisesti ole kiusaamisen vastaisessa toiminnassa, mutta sen tunne- ja vuorovaikutustaitoihin keskittyvä kehittämistoimenpide on oleellinen osa kiusaamisen ehkäisyä. Tavoitteissa on huomioitu myös sosiaalisen median vaikutus ja menetelmällä pyritään lisäämään lasten taitoja toimia turvallisesti myös internetissä. Myös huoltajien rooli taitojen edistämässä tulee hakemuksessa hyvin esille.

Hakemuksessa menetelmän viitekehys kohdistuu melko kapeasti kiusaamisen vastaiseen työhön. Turvataitokasvatusta on sen sijaan kuvattu taustalla hyvin. Oulun toimintamallissa tulee hyvin esille eri toimijoiden yhteistyön merkitys, ja siitä annetaan paljon esimerkkejä. Toiminta on hyvin sidottu osaksi koulun arkea ja sillä halutaan turvata yhtenäiset käytänteet eri kouluissa. Toisaalta jokaiselle koululle annetaan mahdollisuus suunnitella toteutus oman koulunsa vuosikellon mukaisesti, joka antaa kouluille vapautta suunnitella itsenäisesti toimintaansa.

Menetelmässä on laaja ja varsin monipuolinen materiaali. Sen harjoitukset on hyvin nivottu kaupungin opetussuunnitelmaan, ja ne ovat käyttökelpoisia eri ikäryhmille. Vaikka pääosin harjoitukset koskevat tunne- ja vuorovaikutustaitoja, on mukana myös kiusaamiseen liittyviä teemoja. Menetelmässä on tarjolla

huoltajille sekä informaatiota että harjoituksia. Toimintojen toteutumista seurataan ja hakemuksen perusteella toiminnasta keskustellaan myös yhdessä.

Vaikka menetelmä on ollut käytössä vasta lyhyen aikaa, on toiminnasta kerätty tietoa, ja toimintaa on kehitetty saadun palautteen pohjalta. Toiminnan arviointi on vasta alkuvaiheessa, eikä näyttöä menetelmän omasta vaikuttavuudesta vielä kunnolla ole. Tutkimustietoa tarvittaisiin lisää. Muissa vastaavanlaisissa menetelmissä tulokset ovat olleet positiivisia.

Menetelmä on kehitetty ensisijaisesti Oulun alueen tarpeisiin, joten sen mahdollisuus laajentua myös muualle ei ole vielä tiedossa. Oulun toimintamalli on kuitenkin hyvä esimerkki paikallisesti kehitetystä mallista, jossa on elementtejä myös muualle laajennettavaksi.

Sovittelu koulussa (Verso ja Resto)

Sovittelu koulussa -menetelmä on pitkäaikainen ja useassa koulussa käytössä oleva menetelmä. Se perustuu ristiriitojen sovitteluun, ja menetelmässä korostetaan osapuolten oman näkemyksen esiin tuomista sekä yhteisen ratkaisun löytämistä. Vaikka kiusaamisen vastainen työ ei ole suoraan menetelmään kirjattuna, voidaan ristiriitojen sovittelu mieltää hyvin myös kiusaamisen vastaiseen työhön. Menetelmä perustuu yhdessä tekemiseen ja vastuunottamiseen sekä suvaitsevaisuuteen, jotka omalta osaltaan auttavat myös kiusaamista ehkäisevässä työssä. Teoreettisen viitekehyksen kuvauksessa olisi hakemuksessa voinut selvemmin tuoda esille sovittelua nimenomaan kiusaamisen vastaisen työn näkökulmasta.

Menetelmän toiminnassa kuvastuu hyvin kattavasti oppilaiden osallisuus, heidän äänen kuulemisensa ja yhdessä toimimisen taidot. Oppilaita ei kuitenkaan jätetä yksin vastuuseen, vaan aikuisen tuki on mukana. Toimintatapojen kuvauksen yhteydessä ei hakemuksessa kuitenkaan tule selvästi esiin, kuinka pitkään oppilaiden annetaan itse yrittää ratkaista ongelma ja missä vaiheessa sovittelu siirtyy aikuisten jatkettavaksi. Sovittelu koulussa -menetelmässä on löydettävissä hyvin yhtymäkohtia opetus suunnitelman perusteisiin ja sitä kautta se soveltuu hyvin mukaan koulun arkeen. Myös koulutusta on saatavilla kattavasti.

Sovittelu koulussa -menetelmällä on ohjeistus sitä käyttäville kouluille, joiden avulla kouluja pyydetään seuraamaan käytyjä keskusteluja. Hakemuksessa ei kuitenkaan tule tarkemmin esiin, miten kouluja ohjeistetaan hyödyntämään tätä keräämäänsä tietoa. Tehdäänkö seuranta vain tilastointia varten? Sovittelutiimin oman toiminnan reflektointiin on annettu ohjeita. Menetelmässä on tehty seuranta ja arviointia pitkään. Tähän nähden hakemuksessa olisi voinut olla prosentiosuuksien lisäksi laajemminkin esittelyä tulosten vaikuttavuudesta. Oppilaiden opettaminen sovitteluun itse omat konfliktinsa on hyvä, osallistava tapa. Seurantakeskustelu pidetään viikon jälkeen sovittelusta, joten sovittelun pidempiaikainen vaikutus ei näin nopealla seurannalla tule esiin. Näistä pidemmän aikavälin vaikutuksista olisi tärkeää saada lisää tutkittua tietoa.

Tukioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta on ollut jo pitkään käytössä oleva menetelmä ja sillä on laaja käyttäjäkunta. Menetelmän avulla pyritään vahvistamaan oppilaiden osallisuutta ja rakentamaan myönteistä ilmapiiri koulun. Sitä kautta se on myös sidottavissa kiusaamista ehkäisevän työhön. Menetelmä perustuu

vapaaehtoisuuteen ja siinä korostuu nuorten osallisuus. Tukioppilastoiminta kohdistuu yläkouluikäisiin, jolloin vertaisryhmän merkitys korostuu ja sitä kautta toiminta on soveltuvaa tälle ikäryhmälle. Koska toiminta perustuu pitkälti vapaaehtoisuuteen, on vaarana, että sen vaikuttavuus ja laatu ovat pitkälti kiinni mukana olevien toimijoiden aktiivisuudesta ja persoonasta sekä siitä, miten hyvin he saavat muut oppilaat osallisiksi toimintaan.

Hakemuksessa on kuvattu toiminnan viitekehystä melko niukasti. Viitekehysten kuvauksen olisi voinut selvemmin nivoa yhteen tavoiteltavien vaikutusten kanssa. Toimintatapojen kuvaus on hakemuksessa kattava ja siinä tulee hyvin esiin eri toimijoiden roolit ja mitä heiltä odotetaan. Menetelmässä on selkeä yhteys opetussuunnitelman perusteisiin. Koulutusmateriaalia on tarjolla myös etänä, mikä on saavutettavuuden kannalta hyvä asia.

Tukioppilastoiminta on ollut käytössä jo pitkään, joten siihen nähden hakemuksessa olisi voinut kattavammin kuvata menetelmän käytöllä saavutettuja vaikutuksia. Nyt kuvaus keskittyy pääosin kokemuksiin koulutuksen hyödyllisyydestä. Koulun muiden oppilaiden kokemukset tukioppilastoiminnan vaikutuksesta kouluyhteisön hyvinvoinnin ja osallisuuden rakentamisessa olisivat menetelmän tavoittelemien vaikutusten näkökulmasta olleet tärkeää tietoa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on pitkät perinteet lasten ja nuorten hyvinvointityössä, mistä tukioppilastoiminta on hyvä esimerkki. Siinä korostuu hyvin lasten ja nuorten oma toimijuus ja yhdessä tekeminen. Menetelmä on tärkeä osallisuuden ja oppilaiden vastuun edistäjä osana kiusaamisen vastaista työtä.

Vänelevsverksamheten

Menetelmä on ollut käytössä pitkään ja sillä on vahvat perinteet. Menetelmä edistää viihtyvyyttä ja lisää yhteisöllisyyttä kouluissa ja siten vaikuttaa kiusaamisen ehkäisemiseen. Vänelevsverksamhet-menetelmä tukee eri-ikäisten oppilaiden yhteistoimintaa. Hakemuksessa ei kuitenkaan tule selkeästi esiin, miten konkreettisesti tämä eri-ikäisten oppilaiden välinen ystävöiminta kouluissa toteutetaan. Toiminnan kuvaus keskittyi hakemuksessa pääasiassa kouluvuoden alkuun ja toiminnan merkitys koko lukuvuoden kannalta jäi vähemmälle.

Vänelevsverksamhet-menetelmä vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä ja oppilaiden osallisuutta. Hakemuksessa kuvataan myös, miten toiminta vahvistaa ystävöimintä toimivien oppilaiden omia taitoja. Menetelmän teoreettinen viitekehys on kuvattu hakemuksessa hyvin. Toimintatapojen kuvaus keskittyy hakemuksessa pääosin ystävöimintä toimivien tehtävien kuvaukseen. Hakemuksessa olisi voinut avata sitä, miten konkreettisesti toiminta edistää muiden koulun oppilaiden osallistumista ja yhteishengen luomista.

Hakemuksessa on viitattu useisiin kohtiin opetussuunnitelman perusteissa, johon menetelmä nivoutuu. Yhteyden opetussuunnitelmaan olisi voinut selkeämmin nivoa juuri menetelmän toimintaan ja tavoitteisiin. Menetelmä tarjoaa kouluille säännöllistä koulutusta käytön tueksi ja erityisen ansiokasta on, että kouluille tarjotaan mahdollisuuksia verkostoitua ja oppia toisiltaan.

Hakemuksen perusteella toiminnan seuraamiseksi on ohjeet, mutta koulut päättävät itsenäisesti, miten ja kuinka usein he tämän toteuttavat. Seuranta ei siis ole systemaattista eikä hakemuksesta tule siten selkeästi esiin, voidaanko tämän koulujen toteuttaman seurannan kautta arvioida ja kehittää Vänelevsverksamhet-menetelmän toimintaa.